

UCHWAŁA PEŁNEGO SKŁADU IZBY CYWILNEJ I ADMINISTRACYJNEJ SĄDU NAJWYŻSZEGO

z dnia 30 grudnia 1988 r.

w sprawie wytycznych w zakresie wykładni prawa i praktyki sądowej w sprawach rękojmi i gwarancji.

Sąd Najwyższy w składzie następującym:

przewodniczący: Prezes Sądu Najwyższego — W. Sutkowski,

sędziowie Sądu Najwyższego: G. Bieniek, Cz. Bieske, B. Bładowski, T. Bukowski, H. Ciepla, S. Dmowski, L. Grygołajtys, K. Kołakowski, T. Ładykowski, W. Łysakowski, Z. Marmaj, T. Miłkowski, J. Niejadlik, W. Patulski, K. Piasecki (sprawozdawca), W. Skierkowska, J. Soko-

łowski, K. Strzępek, J. Suchecki, M. Sychowicz, J. Sza-
chułowicz, Z. Świeboda, A. Wielgus, A. Wypiórkiewicz,
M. Zakrzewska, T. Żyznowski,protokolant: członek Biura Orzecznictwa SN — B. Pu-
stelnik,z udziałem zastępcy Prokuratora Generalnego PRL —
W. Sliwy,

po rozpoznaniu w dniach 16, 19 i 30 grudnia 1988 r. wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 1988 r. nr Kw. Pr. 4/88/C, na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 45, poz. 241)

uchwalił

wytyczne w zakresie wykładni prawa i praktyki sądowej w sprawach rękojmi i gwarancji (art. 556—582 k.c.).

Jakość przedmiotu świadczenia oraz ekwiwalentność świadczeń są doniosłym i skomplikowanym zagadnieniem obrotu z udziałem konsumentów. Należyta jakość towarów jest podstawowym czynnikiem efektywności zaspokajania potrzeb społecznych. Związana z tym problematyka prawna jest istotną z punktu widzenia modelu społeczeństwa, jego rozwoju w dziedzinie produkcyjnej, gospodarczej, handlowej oraz poziomu życia ogółu i jednostki.

Zarówno społeczeństwo, jak i Państwo są zainteresowane w ochronie słusznym interesów nabywców rzeczy. Interes jednostki kojarzy się w ostatecznym wyniku z interesem ogólnym. Wprawdzie doskonalenie jakości wyrobów jest działaniem wykraczającym poza rozwiązania natury prawnej, to jednak ochrona nabywców rzeczy może wywierać określony wpływ na poziom produkcji.

Odpowiedzialność za jakość świadczenia jest uwikłana w złożone problemy odpowiedzialności cywilnoprawnej. Odpowiedzialność z tytułu wad fizycznych rzeczy jest złożona ze względu na rozbudowany po wejściu w życie kodeksu cywilnego (k.c.) system instytucji, konstrukcji prawnych i ulegający ciągłej ewolucji stan źródeł prawnych. Liczne zagadnienia z tej dziedziny zostały wyjaśnione w orzecznictwie Izby Cywilnej i Administracyjnej. Judykatura Sądu Najwyższego w tej materii przechodziła różnorodną ewolucję. Potrzeba zapewnienia jednolitości i poprawności orzecznictwa sądowego skłania Sąd Najwyższy do podjęcia uchwały zawierającej wytyczne w zakresie wykładni art. 556—582 k.c. i praktyki sądowej w tym przedmiocie.

1. Dla odpowiedzialności z tytułu wad fizycznych rzeczy podstawowe i rozstrzygające znaczenie mają przepisy art. 556—582 k.c. Wykładnia i stosowanie wydanych — z powołaniem się na art. 384 k.c. — aktów prawnych ustalających ogólne warunki umów i wzory umów, dotyczących rękojmi i gwarancji, nie powinny być sprzeczne z przepisami kodeksu cywilnego o rękojmi i gwarancji.

W razie wątpliwości przepisy prawne niższego rzędu powinny być interpretowane zgodnie z unormowaniami kodeksu cywilnego.

Zagadnienia rękojmi i gwarancji uregulowane są poza przepisami art. 556—582 k.c. także w innych aktach prawnych, i to niższego rzędu, wydanych zwłaszcza z powołaniem się na art. 384 k.c.

Stosunek wzajemny między przepisami kodeksu cywilnego a przepisami tych innych aktów należy określić w ten sposób, że akty prawne wydane na podstawie art. 384 k.c., dotyczące rękojmi i gwarancji, nie stanowią przepisów szczególnych (*leges speciales*) w stosunku do norm kodeksu cywilnego. W przepisie art. 384 k.c. — w odróżnieniu od art. 2 k.c. — ustawodawca nie przewidział regulowania stosunków prawnych w sposób odbie-

gający od przepisów kodeksu cywilnego. Gdyby przepisy wydane z powołaniem się na art. 384 k.c. traktować — do czego nie ma podstaw — jako przepisy szczególne, to konsekwencją tego byłoby, że w niektórych wypadkach przepisy niższego rzędu w systemie hierarchii źródeł wyłączałyby stosowanie art. 556—582 k.c.. A zatem przepisy wydane na podstawie art. 384 k.c. nie mogą eliminować w swoim zakresie normatywnym przepisów kodeksu cywilnego o rękojmi i gwarancji w tym przede wszystkim znaczeniu, by mogły pogarszać sytuację prawną nabywców. W procesach sądowych przepisy te nie powinny być oczywiście pomijane przy określaniu praw i obowiązków stron umowy sprzedaży, jeżeli nie pogarszają one w stosunku do przepisów kodeksu cywilnego sytuacji prawnej nabywców.

Przepisy aktów prawnych niższego rzędu, jeżeli są nie do pogodzenia z przepisami kodeksu cywilnego o rękojmi i gwarancji, nie mogą stanowić podstawy prawnej niekorzystnych dla uprawnionych rozstrzygnięć sądowych.

Poza tym w razie wątpliwości przepisy prawne niższego rzędu powinny być interpretowane zgodnie z unormowaniami kodeksu cywilnego o rękojmi i gwarancji.

2. Przy ocenie wady fizycznej rzeczy kryterium funkcjonalne, obejmujące użyteczność rzeczy i jej przeznaczenie zgodne z celem umowy sprzedaży, powinno być stosowane przed kryterium normatywno-technicznym.

W przepisach o rękojmi ustawodawca posługuje się pojęciem wady fizycznej. W art. 556 § 1 k.c. jest mowa o wadzie zmniejszającej wartość rzeczy sprzedanej lub jej użyteczności ze względu na cel w umowie oznaczony albo wynikający z okoliczności lub z przeznaczenia rzeczy. Natomiast w art. 559 k.c. ustawodawca używa pojęcia wady fizycznej, która wynika „z przyczyny tkwiącej już poprzednio w rzeczy sprzedanej”. W przepisach o gwarancji ustawodawca również posługuje się pojęciem wady. W art. 577 § 1 k.c. jest mowa o jakości rzeczy sprzedanej, w art. 578 k.c. zaś występuje również sformułowanie „wada powstała z przyczyny tkwiącej w rzeczy sprzedanej”.

Nie ma podstaw do przyjęcia poglądu, że ustawodawca posługuje się pojęciem wady fizycznej rzeczy w różnym znaczeniu w przepisach o rękojmi i w przepisach o gwarancji. W sferze prawa cywilnego wada fizyczna rzeczy funkcjonuje jako jednolita i zobiektywizowana kategoria.

Wartość rzeczy i jej użyteczność zależą od spełnienia wymagań normalnego użytku, chyba że inaczej postanowiono w umowie. W warunkach masowej produkcji zaspokaja się normalny użytek. Należy go oceniać z punktu widzenia celu umowy i przeznaczenia rzeczy. Kryterium funkcjonalne, obejmujące przeznaczenie rzeczy i jej użyteczność, wysuwa się wyraźnie na plan pierwszy przed kryterium normatywno-technicznym. Zgodność z normą techniczną nie wyłącza skuteczności zarzutu istnienia wady fizycznej rzeczy.

Porównanie pozycji „profesjonalisty” (bez względu na jego charakter) z sytuacją kontrahenta — nabywcy rzeczy, zaliczanego z istoty rzeczy do „słabych”, uzasadnia posługiwanie się domniemaniami, że wady wynikły z przyczyny tkwiącej już poprzednio w rzeczy sprzedanej. Dlatego na nabywcy nie spoczywa ciężar dowodu, że wada powstała z przyczyny tkwiącej już poprzednio w

rzeczy. Nie można więc mówić o odpowiedzialności z tytułu wady fizycznej rzeczy dopiero wówczas, gdy wynika ona z uszkodzenia rzeczy przez kupującego po przejściu na niego niebezpieczeństwa.

Z wadą fizyczną rzeczy łączy się wyjaśnienie, kto ma — ze względu na swoje obowiązki — ponosić ujemne skutki wadliwości rzeczy i zachwiania ekwiwalentności świadczeń. Otóż ryzyka wadliwej produkcji i ryzyka związanego ze sprzedażą rzeczy wadliwych nie może ponosić nabywca. Nabywcy nie mogą też obciążać ujemne skutki niekompetencji sprzedawców w zakresie znawstwa, fachowości, staranności w odniesieniu do samej produkcji, w zakresie badań towaroznawczych jakości towarów, ich właściwego transportowania, zabezpieczenia. Fakt, że sprzedawca nie jest wytwórcą rzeczy, nie uzasadnia przyjęcia poglądu, że szkoda jest następstwem okoliczności, za które sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności. Na sprzedawcy bowiem spoczywa obowiązek kontroli dostarczonego towaru pod tym względem, czy nie ma on wad fizycznych.

Atesty jakości, certyfikaty i różne sformalizowane oznaczenia cech jakości towaru należy traktować jako zapewnienie, że produkt ma określone właściwości.

Do zastosowania art. 557 § 1 k.c., tj. zwolnienia sprzedawcy od odpowiedzialności z tytułu rękojmi, niezbędne jest uprzedzenie nabywcy przez sprzedawcę o wadzie w chwili zawarcia umowy. A zatem nabywca „wie o wadzie” wówczas, gdy mógł ją z łatwością stwierdzić w chwili wydania rzeczy. Kupujący nie ma obowiązku badania rzeczy. Ujemne dla niego skutki ma tylko świadomość, że rzecz ma wadę, i kupno jej ze świadomością wady.

Wykrycie wady rzeczy, bez względu na jej konstrukcję i właściwości, następuje wówczas, gdy kupujący przekona się, że rzecz nie nadaje się do użytku zgodnie z przeznaczeniem lub że ma wady obniżające jej wartość.

3. Zobowiązaniem zarówno z tytułu gwarancji, jak i z tytułu rękojmi przysługuje wybór sposobu spełnienia swoich obowiązków wobec kupującego w postaci usunięcia wad fizycznych rzeczy lub wymiany jej na wolną od wad. Usunięcie wady fizycznej rzeczy, przywracające możliwość normalnego z niej korzystania zgodnie z jej przeznaczeniem, powinno być realnie możliwe i nieuciążliwe dla kupującego.

O usunięciu wady fizycznej rzeczy przepisy kodeksu cywilnego traktują zarówno w przepisach o rękojmi (art. 560 § 1, art. 561 § 2, art. 566 § 2), jak i w przepisach o gwarancji (art. 577 § 1, art. 581 § 1). Z obserwacji praktyki sądowej wynika, że w zakresie naprawy rzeczy mającej wady fizyczne niejednokrotnie ma miejsce nadużywanie ofiarowywania kupującemu gotowości spełnienia w ten sposób obowiązków wynikających z gwarancji lub rękojmi. Dlatego zagadnieniem szczególnie doniosłym jest określenie sytuacji, w których naprawienie rzeczy dotkniętej wadami fizycznymi rzeczywiście w grę nie wchodzi zgodnie z dobrymi obyczajami obrotu, a sprzedawca lub wytwórca powinien spełnić swoje obowiązki względem kupującego w formie wymiany rzeczy z wadami na wolną od wad.

Usunięcie wad towaru może być nieuzasadnione z przyczyn ekonomicznych (np. nieopłacalność tych zabiegów dla zobowiązanego) albo niemożliwe z powodu nieusuwalnej wady mimo odmiennych zapewnień lub braku części czy narzędzi niezbędnych do dokonania naprawy.

Roszczenie o wymianę rzeczy przysługuje uprawnionemu, jeżeli naprawa rzeczy, której wyboru dokonał zobowiązany, byłaby tak długotrwała, że z praktycznego punktu widzenia przerwa w korzystaniu z rzeczy powinna być oceniona jako pozbawienie nabywcy korzystania z rzeczy, co jest nie do pogodzenia z celem umowy sprzedaży. Długotrwałe lub kilkakrotne naprawy, które przez dłuższy okres uniemożliwiają nabywcy korzystanie z rzeczy, należy traktować jako mające swoje źródło w nieusuwalnej wadzie.

Zastrzeżona w postanowieniach gwarancyjnych liczba napraw nie może pozbawiać nabywcy korzystania z rzeczy, co ma miejsce wówczas, gdy naprawy przedłużają się w czasie. Jak wynika to z procesów sądowych, szczególnie uciążliwość dla uprawnionego wiąże się z wielokrotnością napraw. Za uciążliwe należy uznać zarówno wielokrotne naprawy tego samego zespołu lub elementu rzeczy, jak i sukcesywnie ujawniające się inne wadliwości różnych zespołów lub elementów rzeczy.

Usunięcie wadliwości fizycznej rzeczy przez naprawę określonego jej elementu zamiast jego wymiany na nowy wchodzi w grę tylko wówczas, gdy rzecz nie traci na skutek tego na wartości użytkowej i sprawności. Naprawy rzeczy nie powinny doprowadzić do utraty przez rzecz jej fizyczno-produkcyjnej tożsamości, tj. pierwotnie istniejących cech i struktury. Jeżeli dokonywana jest wymiana części rzeczy, poszczególnych jej elementów, to wymiana ta nie może polegać na użyciu części o niższej wartości. W razie wymiany wadliwego elementu lub zespołu rzeczy, niedopuszczalne jest zastąpienie ich elementami regenerowanymi. W wypadku gdy w grę wchodziłaby wymiana podzespołów, pociągająca za sobą obniżenie wartości użytkowej rzeczy, nabywcy przysługuje roszczenie o wymianę rzeczy na wolną od wad.

W uzasadnionych wypadkach nabywcy może przysługiwać roszczenie o naprawienie szkody spowodowanej faktem naprawy rzeczy. Naprawa bowiem może pociągać za sobą obniżenie wartości rzeczy w obrocie handlowym, polegające na różnicy między ceną rzeczy bez wad a ceną rzeczy po jej naprawieniu. Rzecz naprawiona może różnić się mimo wszystko od pierwotnego stanu rzeczy bez wad.

Postanowienia gwarancyjne przewidują w niektórych wypadkach specjalny tryb postępowania dla realizacji uprawnień wynikających z umowy oraz specjalny sposób wywiązania się ze zobowiązania. Jednakże prawo do dochodzenia roszczeń z umowy gwarancyjnej nie jest uzależnione od zakończenia postępowania reklamacyjnego. Niedopuszczalne jest bowiem ani w drodze umowy, ani w formie jednostronnego zastrzeżenia ograniczenie czasowe dochodzenia roszczeń z omawianego tytułu w drodze sądowej.

4. Dochodzenie przez nabywcę wymiany rzeczy wadliwej na rzecz wolną od wad nie wyłącza możliwości nakazania przez sąd wymiany jednego tylko elementu lub podzespołu rzeczy na wolny od wad.

Zarówno przepisy o gwarancji, jak i przepisy o rękojmi mają na celu — w razie istnienia wady fizycznej rzeczy — przywrócenie ekwiwalentności świadczeń w postaci wymiany rzeczy z wadami na wolną od wad lub usunięcia wad rzeczy. Analiza przepisów o gwarancji i rękojmi nie uzasadnia wniosku, że wybór świadczenia bez żadnych ograniczeń pozostawiony jest nabywcy. W niektórych wypadkach usunięcie wad fizycznych rzeczy może zaspokajać interesy nabywcy.

Nabywca może swoich roszczeń dochodzić w formie alternatywnej, tzn. żądać wymiany rzeczy na wolną od wad lub usunięcia wad rzeczy. Może też stosownie do wyników procesu zmienić swoje żądanie w ten sposób, że zamiast wymiany rzeczy na wolną od wad będzie dochodził usunięcia wady rzeczy przez zastąpienie jednego jej elementu czy zespołu innym elementem lub zespołem (art. 203 kodeksu postępowania cywilnego). Oba te wypadki nie następczą poważniejszych problemów. Natomiast w praktyce sądowej występują rozbieżności stanowisk w sytuacji, w której uprawniony domaga się wymiany rzeczy z wadami na rzecz wolną od wad i ob staje przy swoim żądaniu, nie godząc się na wymianę wadliwego elementu czy podzespołu, mimo że spełnienie tego świadczenia przez zobowiązanego nie wpłynie na użyteczność rzeczy lub jej przeznaczenie zgodnie z celem umowy sprzedaży. Niektóre sądy w takich wypadkach nakazują usunięcie wady fizycznej rzeczy przez wymianę określonego elementu lub podzespołu, oddalając powództwo w pozostałej części. Inne sądy, uważając, że są związane żądaniem wobec dokonania przez powoda wyboru roszczenia, oddalają powództwo. To ostatnie stanowisko należy uznać za nieprawidłowe. W istocie rzeczy oba możliwe roszczenia nabywcy są jednorodnej natury — z punktu widzenia ich funkcji w ramach odpowiedzialności za wady fizyczne rzeczy. Mają one na celu przywrócenie ekwiwalentności świadczeń. Oba te roszczenia nie pozostają ze sobą w stosunku charakterystycznym dla zobowiązań przemianych. Dlatego też nie wchodzi w grę konsekwencje wyboru roszczenia dokonanego przez uprawnionego w postaci konkretyzacji zobowiązania przemianego. Przez skonkretyzowanie rodzaju świadczenia nabywca rzeczy z wadami w rozważanej sytuacji na gruncie przepisów o gwarancji i rękojmi nie zobowiązuje dłużnika do spełnienia tylko takiego świadczenia, ani sam nie pozbawia się roszczenia o spełnienie przez zobowiązanego świadczenia w postaci usunięcia wady przez zastąpienie określonego elementu lub podzespołu przez inne nie dotknięte wadami. W razie dochodzenia przez nabywcę wymiany rzeczy wadliwej na rzecz wolną od wad, nie chodzi też o sytuację charakterystyczną dla świadczeń niepodzielnych, o których sąd może orzec o całości tylko albo pozytywnie, albo negatywnie. Z tych wszystkich względów za błędną należy uznać wspomnianą praktykę, wyrażającą się w oddalaniu powództwa o wymianę rzeczy z wadami na rzecz wolną od wad.

5. Zasadność roszczenia kupującego o wymianę rzeczy wadliwej — zamiast naprawy rzeczy — na rzecz wolną od wad fizycznych nie uprawnia zobowiązanego do żądania dopłaty z racji wzrostu cen.

Strona zobowiązana nie może skutecznie powoływać się na niemożliwość świadczenia wówczas, gdy zaprzestano produkcji lub importu określonych towarów. Może zwolnić się z obowiązków przez zaproponowanie zamiany rzeczy nabytej na rzecz podobną lub nawet na rzecz o wyższej wartości.

Zarówno w przepisach o rękojmi (art. 560 § 1, art. 561 § 1 i art. 566 § 1 k.c.), jak i w przepisach o gwarancji (art. 577 § 1, art. 581 k.c.) uregulowane jest roszczenie o wymianę rzeczy wadliwej na rzecz wolną od wad. W razie istnienia wady fizycznej rzeczy zobowiązany może zwolnić się z odpowiedzialności z tytułu gwarancji lub rękojmi przez dokonanie wymiany rzeczy dotkniętej wadą na rzecz wolną od wad, mimo że naprawa ostatecznie byłaby możliwa. Jednakże kupującemu w każdym

razie przysługuje roszczenie o wymianę rzeczy, jeżeli naprawa, przywracająca możliwość normalnego z niej korzystania zgodnie z przeznaczeniem, jest niemożliwa w terminie dwóch tygodni (patrz pkt 7).

Okoliczność, że postanowienia gwarancyjne nie przewidują wymiany rzeczy wadliwej, lecz jedynie naprawę jej wszystkich lub większości elementów, nie pozbawia nabywcy roszczenia o wymianę rzeczy, jeżeli rzecz nie może być naprawiona w ciągu dwóch tygodni.

W razie wykonania obowiązków gwarancyjnych lub wynikających z rękojmi dostarczenia nabywcy nowej rzeczy zamiast rzeczy dotkniętej wadą, nabywcy nie mogą obciążać skutki wzrostu cen. Nieuzasadnione jest więc żądanie dopłaty do ceny zapłaconej.

Nie można wyłączyć takiej sytuacji, w której za zgodą kupującego może alternatywnie wchodzić w grę — zamiast żądania wymiany rzeczy na rzecz wolną od wad — zamiana na rzecz podobną na warunkach uzgodnionych przez uprawnionego i zobowiązanego. W takim wypadku nie chodzi o zawarcie nowej umowy sprzedaży.

Podobnie wówczas, gdy na skutek wady fizycznej rzeczy uzasadnione jest roszczenie o dostarczenie rzeczy wolnej od wad, okoliczność, że zaprzestano produkcji określonych towarów, nie zwalnia sprzedawcy (wytwórcy) od obowiązku dostarczenia rzeczy o podobnych parametrach. Nie można tu mówić o niemożności świadczenia. Zasada ta dotyczy także zaprzestania importu rzeczy. Jeżeli towar określonego rodzaju nie jest już produkowany albo zaprzestano jego importu, przedmiotem wymiany może być produkt podobny albo nawet wyższej jakości — z dopłatą według cen z daty zawarcia umowy.

Utrata lub zniszczenie rzeczy w trakcie naprawy gwarancyjnej może według wyboru nabywcy uzasadniać roszczenie odszkodowawcze lub żądanie wydania nowej rzeczy wolnej od wad.

6. W razie dostarczenia zamiast sprzedanej rzeczy, dotkniętej wadą fizyczną, rzeczy wolnej od wad, ani przepisy o rękojmi, ani przepisy o gwarancji nie uzasadniają obowiązku zapłaty przez kupującego wynagrodzenia za zgodne z przeznaczeniem zużycie rzeczy wymienionej. Nie jest także dopuszczalne nałożenie na kupującego takiego obowiązku w drodze umowy.

Ani w przepisach kodeksu cywilnego, ani w innych przepisach prawnych nie ma normy, która by w razie dostarczenia kupującemu — stosownie do przepisów o rękojmi i gwarancji — rzeczy wolnej od wad nakładała na kupującego obowiązek zapłaty sprzedawcy lub udzielającemu gwarancji wytwórcy wynagrodzenia za zgodne z przeznaczeniem zużycie rzeczy w okresie jej używania do chwili wymiany na rzecz wolną od wad. Do obciążenia kupującego takim dodatkowym obowiązkiem potrzebny byłby specjalny przepis. Obowiązku zapłaty przez kupującego takiego wynagrodzenia nie uzasadniają także przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Kupujący jest jednak zobowiązany wobec sprzedawcy (wytwórcy) do zapłaty odpowiedniego odszkodowania za zmniejszenie wartości rzeczy w okresie jej używania do chwili wymiany na rzecz wolną od wad, jeśli zmniejszenie jej wartości jest następstwem takich okoliczności, za które ponosi on odpowiedzialność, a więc jeśli zmniejszenie wartości nastąpiło z jego winy. Odpowiedzialności kupującego wobec sprzedawcy (wytwórcy) można by się

również dopatrzeć w takiej sytuacji, w której kupujący — będąc świadomy istnienia wady powodującej konieczność wymiany rzeczy, lecz nie przeszkadzającej ograniczonemu w czasie jej używaniu — umyślnie zwleka ze zgłoszeniem reklamacji lub z oddaniem rzeczy do naprawy czy wymiany, aby osiągnąć korzyść z używania rzeczy, zanim nastąpi wymiana.

Wprowadzenie obowiązku rozliczenia się z tytułu zużycia rzeczy do treści postanowień gwarancyjnych pozostaje też w wyraźnej sprzeczności z zasadami wynikającymi z art. 558 § 1 k.c. W konsekwencji tego rodzaju zastrzeżenie z mocy art. 58 k.c. należy uznać za nieważne.

7. Z wadą fizyczną rzeczy łączy się w ramach rękojmi uprawnienie kupującego do odstąpienia od umowy sprzedaży. Przewidziane w art. 560 § 1 k.c. uprawnienie kupującego do odstąpienia od umowy z powodu wady rzeczy jest wyłączone wówczas, gdy sprzedawca „natychmiast” dokona wymiany rzeczy wadliwej na wolną od wad. Wymiana rzeczy wadliwej na rzecz wolną od wad powinna nastąpić najpóźniej w terminie dwóch tygodni.

„Niezwłocznie” usunięcie wady w rozumieniu art. 560 § 1 k.c. oznacza naprawę rzeczy w krótkim czasie, zdeterminowanym charakterem wady. Termin ten nie powinien przekraczać dwóch tygodni.

Wyznaczony przez kupującego rzecz określoną co do tożsamości „odpowiedni termin” (art. 561 § 2 k.c.) do usunięcia wady przez sprzedawcę — wytwórcę należy interpretować jako termin uwzględniający czas konieczny do usunięcia wady. Za taki termin należy uznać termin nie przekraczający dwóch tygodni.

Odstąpienie od umowy przez kupującego z powodu wad rzeczy sprzedanej (art. 560 § 1 k.c.) jest uprawnieniem mieszczącym się w przepisach o rękojmi za wady fizyczne. Wykonanie tego uprawnienia jest uzależnione od woli sprzedawcy. Kupujący bowiem nie może od umowy odstąpić, jeżeli sprzedawca oświadczy gotowość natychmiastowej wymiany rzeczy wadliwej na rzecz wolną od wad albo niezwłocznie wady usunie.

Zwrot „natychmiast” odnosi się nie do gotowości, lecz do samej już wymiany. Jeżeli sprzedawca wyrazi gotowość wymiany, to powinien dokonać jej natychmiast. Jakkolwiek nie można abstrahować od tego, że wymiana rzeczy wymaga dokonania pewnych czynności, zwrotu rzeczy z wadami, udokumentowania tej czynności itd., to jednak termin ten nie powinien przekraczać dwóch tygodni.

W myśl art. 560 § 1 k.c. odstąpienie od umowy z powodu wady rzeczy sprzedanej może być wyłączone wówczas, gdy sprzedawca „niezwłocznie wady usunie”. Ten zwrot należy interpretować także z uwzględnieniem czasu potrzebnego na usunięcie wady. Są podstawy do przyjęcia ze względu na kontekst, w jakim zwrot „niezwłocznie” został użyty, że chodzi tu o usunięcie wad w krótkim czasie. Można uznać, że termin ten również nie powinien przekraczać dwóch tygodni. Niemożność usunięcia wad w tym terminie uprawnia kupującego do odstąpienia od umowy.

Upewnienie do odstąpienia od umowy z powodu wady rzeczy sprzedanej odnosi się też do rzeczy określonej co do tożsamości (art. 561 § 2 i 3 k.c.). W tym wypadku, jeżeli sprzedawca jest wytwórcą, kupujący może

żądać usunięcia wady, wyznaczając sprzedawcy „odpowiedni termin”, z zagrożeniem, że po bezskutecznym upływie tego terminu od umowy odstąpi. Jakkolwiek ustawodawca nie posługuje się tu ani wyrażeniem „natychmiast”, ani zwrotem „niezwłocznie” (art. 560 § 1 k.c.), to jednak termin ten nie powinien przekraczać dwóch tygodni.

Mimo zróżnicowanej terminologii dla określenia czasu, w jakim rzecz ma być wymieniona lub naprawiona („natychmiast”, „niezwłocznie”, „odpowiedni termin”), względy natury praktycznej, pewność obrotu handlowego oraz interesy nabywców uzasadniają ujednoczenie znaczenia tych zwrotów. Skonkretyzowanie ich powinno być wyrażone w ścisłych jednostkach czasu. Za taki termin, jak już była o tym mowa, należy uznać okres dwóch tygodni. Nie można jednak wyłączyć skuteczności w ramach autonomii woli umownego przedłużenia terminu dwutygodniowego.

8. W razie skutecznego prawnie odstąpienia przez kupującego od umowy z powodu wady rzeczy sprzedanej, obowiązany jest on zwrócić rzecz w takim stanie, w jakim ona się znajduje po normalnej eksploatacji. Natomiast sprzedawca ma obowiązek zwrócić zapłaconą przez kupującego cenę. Obowiązek sprzedawcy naprawienia szkody na podstawie art. 494 w związku z art. 560 § 2 i art. 471 k.c. obejmuje także stratę wynikającą z późniejszego wzrostu ceny.

Skuteczne prawnie odstąpienie od umowy pociąga za sobą wzajemny zwrot świadczeń (art. 560 § 2 k.c.). Podstawę prawną tego stanowi przepisy o odstąpieniu od umowy wzajemnej. Najistotniejsze znaczenie ma przepis art. 494 k.c., według którego strona, która odstępowała od umowy wzajemnej, obowiązana jest zwrócić kontrahentowi wszystko, co otrzymała od niej na mocy umowy. Kupujący ma obowiązek zwrócić rzecz z wadami, a sprzedawca obowiązany jest zwrócić kupującemu cenę sprzedaży.

Wzajemny zwrot świadczeń obejmuje zwrot rzeczy w takim stanie, w jakim jest ona w momencie złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy, przy założeniu normalnej eksploatacji. Należy podkreślić, że ujemne skutki obciążają kupującego, jeżeli używa rzeczy po złożeniu oświadczenia o odstąpieniu od umowy.

Sprzedawca natomiast obowiązany jest zwrócić kupującemu zapłaconą przez niego cenę. Nie ma bowiem podstaw do nakładania na sprzedawcę wprost obowiązku zwrotu wyższej ceny za rzecz podobną, aktualnej w dacie późniejszej, a mianowicie w dacie złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy lub z daty zwrotu rzeczy. Rozwiązanie takie może jednak być krzywdzące dla nabywcy. Dlatego ochrony interesów nabywcy należy poszukiwać w innej podstawie prawnej. Jak wynika to z dalszej części art. 494 k.c., kupujący może żądać także naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania. W warunkach inflacji, wzrostu cen kwota zapłacona przez kupującego pociąga za sobą pogorszenie — z punktu widzenia zasady ekwiwalentności świadczeń — sytuacji ekonomicznej kupującego, który jest zmuszony do odstąpienia od umowy. Kupujący ponosiłby szkodę gdyby miał otrzymać tylko zwrot kwoty nominalnej (ceny)

Szkoda ta może i powinna być naprawiona na zasadach ogólnych (art. 471 w związku z art. 494 i 560 § 2 k.c.) w ramach pozytywnego interesu umowy pozwalającego na naprawienie wszelkiej szkody zgodnie z regułami

odpowiedzialności odszkodowawczej. Przepisu art. 494 k.c. bowiem nie można interpretować w oderwaniu od art. 471 k.c., który reguluje zasadnicze skutki niewykonania zobowiązania i zasadę odpowiedzialności za szkodę wynikłą między innymi z „niewykonania zobowiązania”. Należne na tej podstawie odszkodowanie powinno zapewnić kupującemu nabycie później podobnej rzeczy. Stanowić ono będzie uzupełnienie otrzymanej tytułem zwrotu ceny. Odszkodowanie nie ogranicza się tylko do wypadku zastępczego zaspokojenia się kupującego w drodze nabycia przez niego później ze stratą podobnej rzeczy. Zgodnie z przepisem art. 363 § 2 k.c. wysokość odszkodowania z tego tytułu powinna być ustalona według ceny z daty ustalania odszkodowania.

- 9. Obniżenie ceny z powodu wady fizycznej rzeczy następuje w stosunku do ceny zapłaconej. Późniejszy wzrost ceny nie ma znaczenia. Jednakże obniżenie ceny musi być określone w takim stosunku, aby nabywca sam mógł rzecz naprawić we własnym zakresie.**

W ramach odpowiedzialności sprzedawcy z tytułu rękojmi kupujący może żądać obniżenia ceny (art. 560 § 1 k.c.). W art. 560 § 3 k.c. uregulowane są ogólnie sposób i skala obniżenia ceny. Obniżenie ceny powinno nastąpić w takim stosunku, w jakim wartość rzeczy wolnej od wad pozostaje do jej wartości obliczonej z uwzględnieniem istniejących wad. Sformułowanie to należy skretyzować w tym sensie, że obniżenie ceny towaru powinno uwzględniać koszt nakładów i starań niezbędnych do doprowadzenia rzeczy, poprzez usunięcie wad, do sprawności zgodnej z przeznaczeniem.

Obniżenie ceny wchodzi w grę przede wszystkim w odniesieniu do rzeczy oznaczonej tylko co do gatunku. Istnieje bowiem podstawa do porównania wartości rzeczy. Jednakże obniżenie ceny może być uzasadnione również wtedy, gdy chodzi o rzeczy określone także co do tożsamości. Przemawia za tym analiza treści art. 561 § 2 i 3 k.c.; wynika z niej, że obniżenie ceny jest aktualne też co do rzeczy określonych co do tożsamości. Różnica uregulowań w zakresie obu kategorii rzeczy sprowadza się jedynie do tego, że w wypadku rzeczy określonej co do tożsamości aktualne jest żądanie usunięcia wady (art. 561 § 2 k.c.). Jeżeli sprzedawca, który jest wytwórcą, nie usunie wady, to kupujący może żądać obniżenia ceny. W tym wypadku *lege non distinguente* należy stosować odpowiednio art. 560 § 3 k.c.

- 10. Rzeczy nowe produkowane seryjnie, masowo, różniące się tylko pewnymi zewnętrznymi cechami lub zestawem akcesoriów, są rzeczami oznaczonymi tylko co do gatunku, a nie co do tożsamości. Nie nadaje również rzeczy charakteru rzeczy oznaczonej co do tożsamości oznaczenie jej samej lub jej zespołów i elementów numerami lub określonymi symbolami.**

W zależności od tego, czy dana rzecz należy do rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, czy też do rzeczy określonych co do tożsamości, ustawodawca w przepisach kodeksu cywilnego o rękojmi wiąże określone skutki prawne w zakresie odpowiedzialności. W myśl art. 557 § 2 k.c., jeżeli przedmiotem sprzedaży są rzeczy oznaczone tylko co do gatunku, sprzedawca jest zwolniony od odpowiedzialności z tytułu rękojmi, jeżeli kupujący

wiedział o wadzie w chwili wydania rzeczy. Stosownie zaś do art. 561 § 1 k.c., jeżeli w grę wchodzi rzeczy oznaczone tylko co do gatunku, kupującemu przysługuje roszczenie o wymianę rzeczy na wolną od wad. Natomiast według art. 561 § 2 k.c. inne uprawnienia przysługują kupującemu w wypadku, gdy przedmiotem sprzedaży jest rzecz określona co do tożsamości.

W orzecznictwie nasunęły się wątpliwości co do tego, czy np. samochód jest rzeczą oznaczoną co do gatunku czy też rzeczą określoną co do tożsamości. Otóż rzeczy oznaczone co do tożsamości to rzeczy niezastępowalne, a zwłaszcza rzeczy wyprodukowane specjalnie dla określonego, zindywidualizowanego kontrahenta, charakteryzujące się swoistymi właściwościami. Natomiast rzeczy nowe, produkowane seryjnie, masowo, różniące się tylko pewnymi cechami zewnętrznymi lub zestawem akcesoriów, są rzeczami oznaczonymi tylko co do gatunku. Podstawowym kryterium pozwalającym na rozróżnienie tych dwóch kategorii rzeczy jest zastępowalność lub niezastępowalność rzeczy, a nie ich identyfikacja. Nie nadaje rzeczy charakteru rzeczy oznaczonej co do tożsamości oznaczenie jej samej lub jej zespołów i elementów numerami lub określonymi symbolami. Dlatego też samochód produkowany seryjnie należy zaliczyć do rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku. Nie ma bowiem znaczenia to, że nadwozie czy silnik są zindywidualizowane określonymi cechami czy numerami. Rzecz nie staje się rzeczą określoną co do tożsamości przez sam fakt wyboru rzeczy przez kupującego, np. według określonego koloru.

- 11. Wady fizyczne towarów importowanych z zagranicy uzasadniają ochronę prawną kupujących według tych samych zasad, które mogą mieć zastosowanie do nabywców rzeczy produkcji krajowej.**

Z towarami importowanymi z zagranicy wiąże się szereg samoistnych problemów. Jednym z nich jest zagadnienie wyłączenia możliwości dochodzenia roszczeń z tytułu rękojmi i gwarancji wprost od sprzedawcy czy też wytwórcy zagranicznego. Nabywcy bowiem krajowego nie łączą bezpośrednie więzy prawne z podmiotami zagranicznymi. Dlatego ochronę praw nabywcy towaru mającego wady muszą przejąć na siebie jednostki gospodarcze importujące towary. Ochrona interesów podmiotów uprawnionych musi być zapewniona w odpowiednim zakresie według przepisów prawa polskiego bez względu na to, jak kształtowałyby się sytuacja prawna nabywcy w kraju, z którego pochodzi towar importowany. Ochrona nabywców takich towarów podlega zasadom z tytułu rękojmi i gwarancji oraz stosownie do okoliczności odpowiedzialności kontraktowej na zasadach ogólnych (art. 471 i nast. k.c.) oraz na podstawie art. 415 i nast. k.c.

- 12. Dopuszczalne z mocy prawa ograniczenie lub wyłączenie rękojmi jest bezskuteczne wówczas, gdy sprzedawca podstępny działaniem lub zaniechaniem wprowadził kupującego w błąd co do istnienia wady.**

W myśl art. 558 § 1 k.c. strony umowy sprzedaży mogą odpowiedzialność z tytułu rękojmi rozszerzyć, ograniczyć lub wyłączyć. Ograniczenie lub wyłączenie odpowiedzialności z tytułu rękojmi może wynikać z przepisów szczególnych. Jednakże wówczas, gdy wyłączenie lub ograniczenie odpowiedzialności z tytułu rękojmi jest dopuszczalne, jest ono bezskuteczne, jeżeli sprzedawca za-

tał podstępnie wadę przed kupującym. Nie wystarcza to, że sprzedawca o wadzie wiedział i nie poinformował o tym kupującego. Podstępne zatajenie charakteryzuje się umyślnym działaniem lub zaniechaniem mającym na celu utrudnienie wykrycia wady przez kupującego przez wprowadzenie go w błąd. Zapewnienie o dobrej jakości towaru (atest, certyfikat, oznaczenie państwowym znakiem jakości) w razie wystąpienia wady wywołuje takie same skutki jak podstępne zatajenie wad. W razie wykrycia w takich okolicznościach wady, kupujący uprawniony jest do podniesienia zarzutu, że ograniczenie lub wyłączenie odpowiedzialności z tytułu rękojmi jest bezskuteczne. Sprzedawcę obciąża dowód, że ograniczenie lub wyłączenie odpowiedzialności z tytułu rękojmi wywiera skutki prawne dlatego, że nie ma podstaw do zarzutu, iż wadę zataił podstępnie.

13. Uprawnienia wynikające zarówno z rękojmi (art. 556 § 1 k.c.), jak i z gwarancji (art. 577 § 1 k.c.) przechodzą na następców prawnych kupującego pod tytułem ogólnym i szczególnym.

U podstaw uprawnień z tytułu rękojmi i gwarancji leży umowa sprzedaży. Uprawnionym jest nabywca. Jednakże uprawnienia te o charakterze czysto zobowiązaniowym nie są ściśle związane z kontrahentem, osobą nabywcą. Założeniem odpowiedzialności z tytułu rękojmi i gwarancji jest wada fizyczna rzeczy. W umowie sprzedaży i w idei odpowiedzialności za wady fizyczne rzeczy tkwi implicite przejście uprawnień. Zmiana właściciela rzeczy nie powinna zwalniać zobowiązanego od odpowiedzialności za wady rzeczy. Zmiana przeto właściciela nabytej rzeczy w drodze umowy sprzedaży, zamiany i darowizny lub spadkobrania nie eliminuje więzi prawnej ze sprzedawcą (producentem). Należy zastrzec, że następcy prawni kupującego są tylko kontynuatorami jego uprawnień.

14. Sąd może na podstawie art. 117 § 3 k.c., stosowanego w drodze analogii, nie uwzględnić wpływu rocznego terminu przewidzianego w art. 568 § 1 k.c. dla dochodzenia uprawnień z tytułu rękojmi za wady fizyczne sprzedanej rzeczy, jeżeli oddalenie spóźnionego żądania prowadziłyby do rażącego pokrzywdzenia nabywcy.

Nie należą do wyjątków wypadki ujawniania się wady fizycznej sprzedanej rzeczy dopiero po upływie roku od dnia, w którym rzecz ta została kupującemu wydana. Jest to z jednej strony związane ze skomplikowaną strukturą wielu rzeczy, z drugiej zaś strony z faktem, że rzeczy te nie zawsze są przez nabywcę używane w sposób intensywny. Przeciętny nabywca z reguły nie dysponuje takim przygotowaniem fachowym, które umożliwia wczesne wykrycie wady nabytej rzeczy. Może się więc zdarzyć, że wady tej nie dostrzeże przed upływem roku, mimo że w tym terminie ona się ujawnia.

Za takim rozwiązaniem przemawia również szczególna natura rocznego terminu dla dochodzenia uprawnień z tytułu fizycznych wad rzeczy sprzedanej. Spośród różnych terminów zawitych ten należy do grupy najbardziej zbliżonych do terminów przedawnienia. Uznanie, że analogiczne stosowanie do rocznego terminu, przewidzianego w art. 568 § 1 k.c., przepisu art. 117 § 3 zdanie drugie k.c. jest dopuszczalne, nie może jednak oznaczać, że taki zbieg sądów powinny stosować jako regułę.

15. Do dochodzenia roszczeń z tytułu gwarancji nie ma zastosowania jednoroczny termin prekluzyjny określony w art. 568 k.c., przewidziany dla roszczeń kupującego z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy. W tym przedmiocie mają zastosowanie przepisy art. 118 k.c.

Z analizy całokształtu przepisów kodeksu cywilnego regulujących odpowiedzialność z tytułu gwarancji wynika, że dla dochodzenia roszczeń z tego tytułu ustawodawca nie ustanawia żadnego terminu. Nie ma również podstaw do dopuszczenia możliwości odpowiedniego stosowania terminu przewidzianego dla dochodzenia uprawnień z tytułu rękojmi. Wobec braku przepisów szczególnych do dochodzenia roszczeń z tytułu gwarancji mają zastosowanie ogólne terminy przedawnienia (art. 118 k.c.).

Kupujący może dochodzić swoich uprawnień przez samo zgłoszenie wytwórcy wad rzeczy przed upływem terminu gwarancji. Jeżeli to uczyni, a żądanie okaże się bezskuteczne, może wytoczyć powództwo o dostarczenie nowej rzeczy po upływie terminu gwarancji, byleby tylko roszczenie nim objęte nie uległo przedawnieniu na zasadach ogólnych.

16. Postanowienia gwarancyjne powinny być interpretowane w świetle przepisów kodeksu cywilnego o rękojmi i gwarancji, traktowanych jako dyrektywy interpretacyjne.

Wynikająca z przepisów o gwarancji (art. 577—582 k.c.) swoboda kształtowania przez sprzedawcę lub wytwórcę postanowień gwarancyjnych podlega kontroli z punktu widzenia zasad współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.).

Przepisy kodeksu cywilnego regulujące gwarancję (art. 577—582) mają w znacznym zakresie charakter dyspozytywny. Pozwala to podmiotowi, który udzielił gwarancji, na kształtowanie z reguły według zasad umów adhezyjnych uprawnień i obowiązków kupującego. Postanowienia umów gwarancyjnych mają w wielu wypadkach charakter uciążliwy dla kupującego. Dlatego swoboda w zakresie postanowień gwarancyjnych musi być ograniczona lub wyłączona właśnie ze względu na adhezyjny charakter umów gwarancyjnych, w istocie rzeczy jednostronnie narzucających określone warunki. Z reguły nie można dopatrzeć się rzeczywistego konsensu kontrahentów.

W każdym razie wszelkie ograniczenia lub wyłączenia odpowiedzialności z tytułu rękojmi i gwarancji, jeżeli są dopuszczalne w świetle przepisów kodeksu cywilnego, muszą być zakomunikowane nabywcy (lex contractus) i mogą podlegać kontroli sądowej. Przepisy kodeksu cywilnego w przedmiocie gwarancji stanowią najniższy próg ochrony nabywcy. Na ich podstawie należy więc oceniać umowne postanowienia zawarte w kartach gwarancyjnych i innych dokumentach. Przepisy te, podobnie jak i przepisy o rękojmi zawarte w kodeksie cywilnym, powinny stanowić podstawę do sformułowania dyrektyw interpretacyjnych w tym zakresie. W szczególności przy wykładni postanowień kart gwarancyjnych i podobnych dokumentów prawnych należy kierować się zasadą, według której w razie wątpliwości określone postanowienie powinno być interpretowane na korzyść kupującego.

Zarówno treść kart gwarancyjnych, jak i treść umów — zwłaszcza w zakresie dopuszczalności i skuteczności uprawnień nabywcy — podlegają co do zasady kontroli sądów z punktu widzenia oceny, czy klauzula umowna

nie została narzucona nabywcy bez uświadomienia mu jej skutków oraz czy jest zgodna z zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Przepisy o gwarancji obligatoryjnej mają charakter bezwzględny i wyłączają odmienne dyspozycje stron w treści kart gwarancyjnych.

- 17. Powierzenie przez gwaranta obowiązku napraw gwarancyjnych wyspecjalizowanym jednostkom serwisu gwarancyjnego nakłada na kupującego obowiązek korzystania z usług takiej jednostki. Nie wyłącza to odpowiedzialności gwaranta z tytułu obowiązków wynikających z gwarancji i za jakość napraw gwarancyjnych.**

W przepisach kodeksu cywilnego o gwarancji nie została uregulowana instytucja serwisu gwarancyjnego. Jednakże przepisy te nie wyłączają powierzenia naprawy rzeczy zakładowi usługowemu albo innej jednostce wskazanej w dokumencie gwarancyjnym jako upoważnionej przez wytwórcę lub sprzedawcę do świadczenia usług gwarancyjnych. Powierzenie serwisu innej jednostce usługowej nie powoduje zerwania więzi prawnej między kupującym a gwarantem. A zatem w razie niewykonania lub nienależytego wykonania świadczeń gwarancyjnych przez przejmującego obsługę gwarancyjną, zwolnienie od obowiązków gwaranta nie jest skuteczne w stosunku do uprawnionego z tytułu gwarancji. Za bezskuteczne prawnie należy uznać wyłączenie lub ograniczenie w umowie o przekazaniu obsługi gwarancyjnej świadczeń, do których jest zobowiązany gwarant. Stosownie jednak do okoliczności nabywca może dochodzić odpowiednich roszczeń w stosunku do jednostki serwisu gwarancyjnego, jeżeli uważa, że w ten sposób może zaspokoić swoje interesy.

- 18. Niezależnie od naprawienia szkody poniesionej przez kupującego na skutek tego, że zawarł umowę, nie wiedząc o istnieniu wady podlegającej zasadom rękojmi (art. 566 § 1 k.c.), kupujący może na zasadach ogólnych odpowiedzialności kontraktowej (art. 471 i nast. k.c.) dochodzić odszkodowania w pełnym zakresie.**

Oprócz roszczeń z tytułu rękojmi i gwarancji, obejmujących usunięcie wad fizycznych rzeczy, dostarczenie rzeczy wolnej od wad, i oprócz roszczeń i uprawnień z tytułu rękojmi w postaci obniżenia ceny i odstąpienia od umowy, w przepisach kodeksu cywilnego o rękojmi i gwarancji unormowane są roszczenia o naprawienie szkody. W art. 566 § 1 k.c., zamieszczonym w przepisach o rękojmi za wady, regulującym skutki prawne odstąpienia od umowy i obniżenie ceny, mowa jest o żądaniu naprawienia szkody przez sprzedawcę, poniesionej wskutek istnienia wady. Podobnie w art. 579 k.c., zawartym w przepisach o gwarancji, ustawodawca posługuje się sformułowaniem „obowiązek naprawienia szkody poniesionej wskutek istnienia wady”.

Istotne znaczenie ma unormowanie art. 566 § 1 k.c. W świetle tego przepisu, jeżeli szkoda jest następstwem okoliczności, za które sprzedawca nie ponosi odpowiedzialności, kupującemu, który odstępuje od umowy albo żąda obniżenia ceny lub stosownie do § 2 art. 566 k.c. żąda dostarczenia rzeczy wolnych od wad zamiast rzeczy wadliwych albo usunięcia wady przez sprzedawcę — przysługuje roszczenie tylko o naprawienie szkody, którą poniósł przez to, że zawarł umowę, nie wiedząc o istnieniu wady. Roszczenia o naprawienie szkody ograniczają się

do żądania zwrotu kosztów zawarcia umowy, kosztów odebrania, przewozu, przechowania i ubezpieczenia rzeczy oraz zwrotu dokonanych nakładów w takim zakresie, w jakim nie odniósł korzyści z tych nakładów. Jest to odszkodowanie w ramach tzw. ujemnego interesu. Ma ono charakter ograniczony. Odpowiedzialność z tego tytułu ma charakter absolutny.

W wypadku zaś gdy szkoda jest następstwem okoliczności, za które sprzedawca ponosi odpowiedzialność (art. 566 § 1 k.c.), nie mają zastosowania zawarte w art. 566 § 1 (zdanie drugie) k.c. ograniczenia. Kupujący wówczas, poza wymienionymi roszczeniami odszkodowawczymi, może dochodzić roszczeń na ogólnych zasadach odpowiedzialności kontraktowej (art. 471 i nast. k.c.). W takiej sytuacji może wchodzić w grę naprawienie pełnej szkody, także w ramach dodatniego interesu. Uzasadniona jest bowiem wykładnia, stosownie do której art. 556 § 1 k.c. ma charakter normy kolizyjnej, wskazującej możliwość wykorzystania przez kupującego roszczeń odszkodowawczych na zasadach ogólnych z art. 471 i nast. k.c., niezależnie od tego, czy przysługują mu uprawnienia z tytułu rękojmi, czy też one wygasły. W świetle tej wykładni przepis art. 556 § 1 k.c. ma istotne znaczenie, gdyż pozwala na rozszerzenie podstaw odpowiedzialności za szkody na zasadach ogólnych nawet w razie niezrealizowania uprawnień z tytułu rękojmi.

W wypadku gdy kupujący odstępuje od umowy z powodu wady rzeczy sprzedanej (art. 560 § 2 k.c.), jego uprawnienia określone w art. 494 k.c. obejmują również roszczenie o naprawienie szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania w granicach dodatniego interesu umowy. Do zasad tej odpowiedzialności ma zastosowanie art. 471 k.c.

Nieskuteczne są zastrzeżenia zawarte w postanowieniach gwarancyjnych, wyłączające odpowiedzialność gwaranta za szkodę spowodowaną pozbawieniem możliwości korzystania z rzeczy, jeżeli rzecz znajduje się w naprawie lub jest wymieniana. Roszczenia tego rodzaju mogą być dochodzone na zasadach ogólnych (art. 471 i nast. k.c.).

Przepis art. 579 k.c., ograniczając w okresie gwarancyjnym możliwość dochodzenia przez kupującego roszczeń z tytułu rękojmi, ograniczeniem tym nie obejmuje obowiązku naprawienia szkody powstałej wskutek istnienia wady.

- 19. Wytwórca lub sprzedawca ponoszą odpowiedzialność na podstawie art. 415 i nast. k.c. za szkodę na osobie lub mieniu, której doznał nabywca lub osoba trzecia, jeżeli rzecz dotknięta jest wadą czyniącą ją niebezpieczną.**

Ani przepisy o rękojmi i gwarancji, ani przepisy regulujące odpowiedzialność na podstawie art. 471 k.c. nie wyłączają odpowiedzialności na podstawie przepisów o czynach niedozwolonych (art. 415 i nast. k.c.).

Odpowiedzialność opierająca się na przepisach o czynach niedozwolonych nie zastępuje ochrony roszczeń i uprawnień wynikających z przepisów regulujących rękojmię i gwarancję. U podstaw odpowiedzialności deliktowej, zgodnie z jej charakterem, leżą zdarzenia, które mogą uzasadnić przyjęcie winy, bezprawności, związku przyczynowego i szkody. Wytworzony produkt będący przedmiotem umowy sprzedaży może mieć wady fizyczne, które są przyczyną tego, że rzecz jest niebezpieczna dla nabywcy, osób trzecich i innych rzeczy.

Odpowiedzialność na podstawie deliktowej może uzasadniać naprawienie szkody zarówno na osobie, jak i na mieniu. Odpowiedzialność ta wchodzi w grę w wypadku, gdy szkoda powstała w następstwie normalnego korzystania z rzeczy. Naprawienie szkody z tego tytułu obciąża przede wszystkim producenta z racji prowadzonej przez niego działalności zawodowej, która zakłada wysoką staranność.

Winę producenta można uznać za udowodnioną szczególnie wówczas, gdy niebezpieczne właściwości rzeczy są następstwem wad użytego do produkcji materiału, które to wady mogły być wykryte przed użyciem tego materiału do produkcji lub mogły i powinny być ujawnione w czasie jego kontroli technicznej. W konsekwencji zawinione dostarczenie rzeczy z wadami rodzi po stronie producenta odpowiedzialność z tytułu czynu niedozwolonego za szkodę pozostającą w związku przyczynowym. Osoba poszkodowana może dochodzić roszczeń odszkodo-

wawczych także od sprzedawcy, któremu przysługuje roszczenie zwrotne w stosunku do producenta. Odpowiedzialność sprzedawcy uzasadnia stwierdzenie, że wbrew swoim obowiązkom profesjonalnym wprowadził do obrotu niebezpieczny ze swej natury i z powodu wady fizycznej produkt.

Przewodniczący: W. Sutkowski
Prezes Sądu Najwyższego

Sędziowie:

G. Bieniek, Cz. Bieske, B. Bładowski, T. Bukowski, H. Ciepla, S. Dmowski, Ł. Grygołajtys, K. Kołakowski, T. Ładykowski, W. Łysakowski, Z. Marmaj, T. Miłkowski, J. Niejadlik, W. Patulski, K. Piasecki, W. Skierkowska, J. Sokołowski, K. Strzepak, J. Suchecki, M. Sychowicz, J. Szachułowicz, Z. Świeboda, A. Wielgus, A. Wypiórkiewicz, M. Zakrzewska, T. Żyznowski.